

Nr 6.

Ankom till riksdagens kansli den 31 mars 1916 kl. 1 e. m.

Andra kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 6, i anledning av väckt motion av herr Persson i Västervik m. fl. om skrivelse till Kungl. Maj:t angående framläggande för riksdagen av förslag till en livsmedelslag.

I en inom andra kammaren väckt och till dess andra tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 10, har herr *Persson m. fl.* hemställt, »att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t snarast möjligt förelägga riksdagen förslag till livsmedelslag».

I fråga om motiveringen tillåter sig utskottet hänvisa till motionen.

Utskottet har i anledning av ifrågavarande motion inhämtat yttranden från kungl. socialstyrelsen, kungl. medicinalstyrelsen samt Stockholms stads hälsovårdsnämnd, av vilka yttranden de av de båda förstnämnda myndigheterna avgivna här nedan meddelas som bilagor.

Förekomsten i stor utsträckning av förfalskade livsmedel i vårt land är obestridlig. Det kan ej heller förnekas, att sådan förfalskning, vilken synes vilja begagna sig av alla den kemiska vetenskapens resurser, snarare till- än avtager i omfattning och betydelse. Utan hjälp av sakkunniga kontrollmyndigheter saknar allmänheten så gott som varje möjlighet att igenkänna och undandra sig dessa mer eller mindre förfalskade livsmedel. De sanitära vådor, som detta förhållande medför, ligga i öppen dag och hava för övrigt ofta från sakkunnigt håll framhävts och belysts. Av de av motionärerna anförda exemplen på livs-

Utskottet.

medelsförfalskning ävensom av det rikhaltiga material till frågans ytterligare belysande, som kommit utskottet tillhanda både från Stockholms stads hälsovårdsnämnd och ett flertal andra hälsovårdsbyråer i landet, framgår otvetydigt, att här ifrågavarande, djupt inrotade missförhållande endast kan stävjas medelst kraftiga kontrollåtgärders vidtagande från samhällets sida. Också finner utskottet behovet av skyndsamt livsmedelslagstiftning såsom det enda verkligt effektiva botemedlet i här förevarande avseende till fullo bestyrkt av de enstämmiga krav i denna riktning, som uttalats av olika myndigheter och vetenskapliga undersökningsanstalter i landet. Mindre allmänt beaktad torde livsmedelsförfalskningarnas rent ekonomiska betydelse vara. Denna ligger förnämligast därutinnan, att mindre nogräknade tillverkare och försäljare genom i bästa fall ofarliga tillsatser till sin vara sänka dess halt av värdefulla ämnen eller förläna den ett mera tilltalande utseende och därigenom se sig i stånd att försälja den till högre pris än som motsvarar dess verkliga värde.

Åtskilligt har visserligen redan från det allmännas sida utträttats för att motverka livsmedelsförfalskningen. Särskilt hava de större städernas hälsovårdsnämnder utfört ett energiskt och förtjänstfullt arbete i detta avseende. Dock faller det icke direkt inom området för dessa nämnders verksamhet att beivra livsmedelsförfalskningar. Visserligen förefinnes möjlighet för de lokala myndigheterna att genom förordningar i särskilda fall utöva viss kontroll på tillverkningen och försäljningen av livsmedel, men detta medför lätt den olägenheten, att olika bestämmelser i detta avseende bliva gällande i landets olika delar.

Det har framhållits, att ett omfattande och tvivelsutan dyrbart kontrollsystem skulle bliva nödvändigt för det effektiva tillämpandet av en livsmedelslag. Så skulle också utan tvivel bliva förhållandet, men utskottet anser detta vara en ofrånkomlig nödvändighet, då betydelsen för folkets hälsa och ekonomi av en effektiv kontroll i detta avseende knappast kan överskattas. Även den lojala livsmedelshandeln kommer helt visst med glädje att hälsa införandet av en dylik kontroll.

Kungl. Maj:t har också, enligt vad som blivit utskottet meddelat, utan initiativ från riksdagens sida, redan förberett åtgärder i motionens syfte. Kungl. medicinalstyrelsen gjorde den 15 september 1913 underdånig framställning till Kungl. Maj:t gående ut på utarbetande av förslag till ny och utvidgad livsmedelslagstiftning. I anledning av denna skrivelse blev frågan föremål för Kungl. Maj:ts övervägande, och vid

det nu pågående krigets utbrott hade saken avancerat så långt, att Kungl. Maj:t i princip fattat beslut om tillsättande av en kommitté för ändamålet. Sedan kriget brutit ut, befanns det dock ej lämpligt att genast tillsätta en dylik kommitté, utan beslöt man att därmed låta anstå, tills något lugnare tider inträtt — detta även av ekonomiska skäl. Emellertid lär Kungl. Maj:t inom kort ånyo upptaga frågan till avgörande.

Då den av motionären berörda frågan således redan är föremål för Kungl. Maj:ts handläggning, får utskottet under uttalande av sin förväntan, att densamma snarast möjligt upptages till sådan behandling, att praktiska resultat därav kunna motses, hemställa, att andra kammaren måtte besluta,

att ifrågavarande motion ej må till någon kammarens åtgärd föranleda.

Stockholm den 30 mars 1916.

På utskottets vägnar:

WALTER KANT.

Närvarande vid förevarande ärendes slutbehandling: herrar Kant, O. Nilsson i Örebro, Isaksson, Svensson i Skönsberg, Johanson i Gäre, Sjögren, Mossberg, Nilsson i Antnäs, Persson i Västervik och Gabrielsson.

(Avskrift.)

Bilaga 1.

Till Konungen.

Sedan Eders Kungl. Maj:t den 11 dennes anbefallt socialstyrelsen att avgiva yttrande över en inom riksdagens andra kammare väckt motion, nr 10, om skrivelse till Eders Kungl. Maj:t angående framläggande för riksdagen av förslag till en livsmedelslag, får styrelsen i underdånighet anföra följande.

Den av motionärerna förebragta motiveringen uppehåller sig uteslutande vid den *sanitära* fara, för vilken den konsumerande allmänheten är utsatt genom förfalskningar av livsmedel. De sålunda framförda hygieniska spörsmålen torde icke närmast tillhöra styrelsens verksamhetsområde, varför styrelsen ej heller ansett sig hava anledning yttra sig häröver.

Även *andra grunder* än de hygieniska kunna emellertid anföras för en lagstiftning av ifrågavarande slag. Under det mer än tioåriga arbetet med prisstatistiken å livsmedel har det sålunda varit tillfälle att iakttaga ett tillvägagångssätt från vissa varuförmedlares sida att utöka sin vinst, som icke kan benämnas lojalt

och som en effektiv livsmedelslagstiftning torde kunna förhindra eller åtminstone väsentligt inskränka. Det synes nämligen ej sällan förekomma, att man genom någon procedur, som i bästa fall är ofarlig, men ej sällan består i tillsättande till näringsmedlet ifråga av för människokroppen skadliga ämnen, förlänar varan ett »vackrare» utseende, som sedermera av allmänheten får dyrt betalas. Här kan såsom exempel påpekas, vad motionärerna anført om färgningen av kaffe. Även om tillvägagångssättet är ur hygienisk synpunkt ofarligt, är det dock uppenbart, att allmänheten genom detsamma förleades att betala det sålunda behandlade kaffet utöver dess verkliga värde. På ungefär samma sätt förhåller det sig med »glättandet» av risgryn med talk. Det torde icke möta svårigheter att erhålla flera exempel.

I många fall förekommer det vidare, att allmänheten icke kan kontrollera, huruvida en saluförd vara verkligen är av den kvalitet, för vilken den utgives. Ett för närvarande aktuellt exempel härå må anföras. Statens livsmedelskommission har med representanter för Sveriges minuthandlares riksförbund träffat vissa avtal rörande minuthandelspriserna å mjöl. Beträffande vetemjöl framhölls det vid förhandlingarna härom av de närvarande köpmännen, att mindre samvetsgranna affärsmän i stor utsträckning utgiva sämre mjölsorter för att vara av högre märken. Härigenom bereda de sig en fördel i konkurrensen, och allmänheten saknar förmåga att skilja de olika kvaliteterna. Det uttalades därför önskvärdheten av att under kristiden förbud måtte utfärdas mot tillverkning av mer än en kvalitet vetemjöl.

Ett gemensamt drag uppvisa alla här ovan berörda förfaranden, nämligen syftet att förmå allmänheten att betala högre priser än skäligt för sina förnödenheter. De som skörda vinsten härpå torde vara de *mindre nogräknade* bland affärsmännen.

Att här föreligger ett verkligt missförhållande med hänsyn såväl till den köpande allmänheten som till den legitima handeln, synes styrelsen uppenbart, varför styrelsen för sin del vill förorda motionärernas förslag såsom synnerligen välbetänkt.

Givetvis möter en betydande svårighet i utövandet av en effektiv kontroll över efterlevnaden av en livsmedelslag, men de erfarenheter, som gjorts inom andra länder, där en mera detaljerad livsmedelslagstiftning redan förefinnes, torde härutinnan kunna tjäna till vägledning.

Slutligen anser sig styrelsen böra framhålla önskvärdheten av att vid en eventuell lagstiftning å förevarande område även beaktas frågan om vissa varors försäljning *efter vikt* i stället för, såsom nu är fallet, per styck. Det har vid det prisstatistiska arbetet inom styrelsen bland annat konstaterats, hurusom ett säkert bedömande av en varas normalpris i hög grad försvåras genom försäljningen per styck, när detta försäljningssätt i många fall visat sig lämna allt för stort rum för såväl avsiktliga som oavsiktliga förändringar i priset.

I handläggningen av detta ärende hava deltagit generaldirektören samt byråcheferna Huss och Bergsten.

Stockholm den 6 mars 1916.

Underdånigst.

Henning Elmquist.

Nils Bergsten.

Bilaga 2.

Till Konungen.

Genom ämbetsskrivelser från Eders Kungl. Maj:ts civildepartement den 8 och 16 dennes anbefalld avgiva underdånigt yttrande dels angående en inom riksdagens andra kammare väckt motion, nr 10, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående framläggande för riksdagen av förslag till en livsmedelslag och dels angående en i riksdagens första kammare väckt motion, nr 3, med samma syfte, får medicinalstyrelsen i underdånighet anföra följande.

I underdånig skrivelse den 15 september 1913 hemställde medicinalstyrelsen på angivna grunder, att Eders Kungl. Maj:t täcktes uppdraga åt en kungl. kommitté att utarbeta förslag till ny och utvidgad livsmedelslagstiftning.

I underdånig skrivelse den 26 februari 1914 med framställning om utvidgning av statsmedicinska anstalten med en teknisk-hygienisk avdelning, har styrelsen framhållit livsmedelskontrollen såsom ett av områdena för denna avdelnings verksamhet. Medicinalstyrelsen vill i samband härmed erinra om den stora vikten av en statlig, central anstalt, där vetenskaplig utredning av livsmedelsfrågor kunde utföras till ledning för de kommunala hälsovårdsmyndigheterna i landet m. m.

Medicinalstyrelsen har alltså redan kraftigt betonat vikten av att livsmedelskontrollen i vårt land måtte ordnas genom en livsmedelslag.

Medicinalstyrelsen anser sig även böra erinra om sitt underdåniga utlåtande den 15 november 1915 angående kontroll å tillverkning av margarin m. m. ävensom i fråga om denatureringstvång för fett för tekniskt bruk.

Beträffande de båda motioner, som föranlett de nådiga remisserna, torde intet av större vikt utöver det sagda vara att anföra och det så mycket mindre som särskilt motionen nr 3 innehåller en mycket god förberedande utredning i frågan.

Med återopande av vad ovan anförts och med bifogande av 1) avskrift av styrelsens ovanberörda underdåniga skrivelse den 15 september 1913, angående tillsättande av en kommitté för utarbetande av förslag till livsmedelslagstiftning, 2) Våra livsmedel, häfte 8 år 1913, innehållande å sid. 324 den i nyssnämnda underdåniga skrivelse återopade promemoria av doktor Sondén, 3) avskrift av en utav stadsveterinären i Malmö, A. Mellin, den 19 februari 1916 till doktor Sondén avlåten skrivelse angående beslaget av »kakaomassa» hos en firma i Malmö, 4) Ur Teknisk Tidskrift »Kemi och Bergvetenskap», häfte 9 år 1915, innehållande meddelande om några rättegångar angående livsmedelsförfälskning, samt 5) meddelande från medicinalstyrelsen nr 19 om livsmedelskontroll, får medicinalstyrelsen i underdånighet på det livligaste instämma i de båda motionernas gemensamma syfte och alltså tillstyrka, att förslag till livsmedelslag snarast möjligt måtte genom Eders Kungl. Maj:ts försorg utarbetas.

I handläggning av detta ärende har, förutom undertecknade, deltagit medlemmen av styrelsens vetenskapliga råd, ingenjören, doktor K. Sondén.

Stockholm den 21 februari 1916.

Underdånigst:

B. Buhre.

Fred. Bissmark.

M. Forsman.

(Avskrift.)

Till Konungen, angående tillsättande av en kommitté för utarbetande av förslag till livsmedelslagstiftning.

I en den 20 augusti 1913 dagtecknad, av medicine doktorn Klas Sondén till medicinalstyrelsen avgiven promemoria rörande livsmedelsförfalskning och livsmedelslagstiftning, vid vilken P. M. såsom bilagor fogats tre av Chr. Barthel, Thure Sundberg och Harald Huss i samma ämne gjorda uttalanden, påvisas huru i hög grad otillfredsställande och otillräcklig den nuvarande livsmedelslagstiftningen i vårt land är. I den omnämnda promemorian angivas även de grunder, på vilka den uttalade meningen stödes, och torde det vara tillräckligt att här hänvisa till densamma.

Doktor Sondén föreslår, att medicinalstyrelsen ville hos Eders Kungl. Maj:t göra underdånig framställning i sådant syfte, att åtgärder måtte vidtagas för utarbetande av erforderlig lagstiftning i ämnet.

Vid övervägande härav har medicinalstyrelsen för sin del funnit behovet av förbättrad lagstiftning i omskrivna hänseende vara synnerligen stort. Enär utarbetandet av förslag till sådan lagstiftning kommer att kräva en icke obetydlig utredning, omfattande, bland annat, ett stort antal undersökningar av närings- och njutningsmedel, och då samverkan av sakkunniga på olika områden, såsom hygienens, livsmedelsanalysens, veterinärvetenskapens, handelns och lagkunskapens, torde vara nödvändig för verkställande av en sådan utredning, något som doktor Sondén även framhållit, anser styrelsen det vara synnerligen önskvärt, att utredningen uppdrages åt en på lämpligt sätt sammansatt kungl. kommitté.

Det kunde visserligen ifrågasättas, att medicinalstyrelsen med hjälp av tillkallade sakkunniga borde utföra detta arbete. Med hänsyn emellertid till den omständigheten, att ärendet för sin utredning fordrar personer med särskilt specialiserad kompetens och på grund av svårigheten att inom ämbetsverket kunna ägna tillräcklig tid åt det så omfattande arbetets utförande, torde en sådan utväg icke böra i detta fall anlitas.

På grund av vad sålunda framhållits får medicinalstyrelsen i underdånighet hemställa, att Eders Kungl. Maj:t täcktes uppdraga åt en kungl. kommitté att utarbeta förslag till ny och utvidgad livsmedelslagstiftning.

Ovannämnda P. M. jämte därtill hörande bilagor överlämnas härjämte.

Underdånigst

Stockholm den 15 september 1913.

Bestyrkes å tjänstens vägnar

M. Forsman,

notarie hos k. medicinalstyrelsen.